

Nr 204.

Av herr **Olsson** i Kullenbergstorp **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 22, med förslag till lag om sparbanker m. m.

I propositionen nr 22 har Kungl. Maj:t till innevarande års riksdag framlagt nytt förslag till lag om sparbanker m. m. Förslaget är i huvudsak byggt på den proposition i ärendet, som av Kungl. Maj:t förelades föregående års riksdag men då ej vann riksdagens bifall. I vissa avseenden har dock i årets proposition förändringar vidtagits, av vilka de flesta avsett att tillmötesgå de anmärkningar, som framställdes mot föregående års lagförslag. Särskilt betydelsefulla äro härvidlag de omarbetningar, som av Kungl. Maj:t vidtagits av föreskrifterna rörande tillgångars och speciellt obligationers upptagande i balansräkningen samt rörande förhållandet mellan sparbankers inlåning och fonder eller den s. k. fondrelationen.

Även om det måste villigt erkännas, att Kungl. Maj:ts förslag till årets riksdag på flera punkter beteckna förbättringar av föregående års lagförslag, torde dock anmärkningar av allvarlig innebörd kunna riktas mot vissa delar av den föreliggande propositionen. Då frågan om våra sparbankers förvaltning och de lagliga föreskrifter, som skola reglera denna, måste anses vara av synnerligen vidsträckt betydelse för landets ekonomiska liv i dess helhet och i synnerhet utöva ett stort inflytande på landsbygdens förhållanden, synes det oss ofrånkomligt, att vissa ändringar vidtagas i Kungl. Maj:ts förslag, innan detta upphöjes till lag.

I lagförslaget 10 § stadgas, att »minst en tredjedel av huvudmännen skall tillsättas av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga, stadsfullmäktige, municipalstämma, municipalfullmäktige, landsting, hushållningssällskap eller Konungens befallningshavande». Bestämelsen åsyftar givetvis att i viss mån inskränka det system av självförnyelse, som förut tillämpats härvidlag på de flesta håll, i det att huvudmännen i en sparbank själva utsett nya huvudmän vid inträffade vakanser och förrättat val av huvudmän, då den tid, för vilken sådana valts, utlupit. Mot den tanke, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, vilja vi ej göra någon invändning. Det synes

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 4 saml. 71 häft. (Nr 204—207.) 1

obestridligt, att ur det allmännas synpunkt krav kunna resas på att även de offentliga institutionerna i någon form beredas tillfälle att, genom ett visst inflytande vid utseendet av huvudmännen, på närmare håll följa sparbankernas verksamhet. Däremot kan ifrågasättas, om man för att tillmötesgå detta krav behöver gå så långt, som Kungl. Maj:t föreslagit. Bland de i propositionen nämnda institutionerna torde de tre sistnämnda ej så ofta lämpa sig som elektorerna för val av huvudmän, landstingen på grund av deras alltmera markerade politiska sammanställning, hushållningssällskapen, emedan hittills uppgifter av detta slag ej tillhört deras verksamhet, länsstyrelserna, då de redan genom sina ombud för kontroll över sparbankerna tillförsäkrats ett tillräckligt inflytande på dessas förvaltning. I de flesta fall torde det sålunda bliva de kommunala institutionerna, som få rätt att utse huvudmän i sparbankerna. Då det gäller att bestämma den grad av inflytande på sparbankerna, som bör beredas dessa kommunala institutioner, bör enligt vår mening hänsyn tagas även till den omständigheten, att genom de nya bestämmelserna för den kommunala rösträtten i många fall en synnerligen vidsträckt bestämmanderätt kommit att tillfalla en del av befolkningen, som ej med insättarnas rätt kan göra anspråk på att indirekt få sina synpunkter i högre grad beaktade inom sparbanksförvaltningen. Även av andra skäl torde en inskränkning av den del av huvudmännen, som skall utses av offentlig institution, böra göras till högst en fjärdedel, då en så pass fyllig representation får anses tillräcklig att motverka eventuella koteriintressen inom sparbankerna samt med hänsyn till att, då ett verkligt behov anses föreligga, intet hinder då möter att höja antalet av huvudmän, utsedda genom offentlig institution.

I lagförslagets 11 § föreskrives, att av sparbanksstyrelses ledamöter ej mer än en tredjedel tillika må vara ledamöter av styrelse för bankbolag. I föregående års proposition var begränsningen skarpare, i det antalet dylika ledamöter fastställdes till högst en fjärdedel av sparbanksstyrelsen. Förändringen synes oss ej vara till det bättre. För att med säkerhet undvika obehörigt sidoinflytande i sparbankerna, anse vi den i föregående års lagförslag fastställda strängare begränsningen av ledamöter i sparbanksstyrelse, gemensamma med bankbolagsstyrelser, böra ersätta den av Kungl. Maj:t i år föreslagna.

Enligt 26 § i Kungl. Maj:ts lagförslag stadgas, att lån mot pant av aktier eller lottbrev ej må utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar sparbankens fonder. Enligt vår mening skulle det principiellt riktigaste ha varit att fullständigt förbjuda sparbankerna att utlämna lån mot enbart sådan säkerhet, då en dylik låneverksamhet

måste anses ligga utanför ramen för sparbankernas uppgifter. Då emellertid särskilda omständigheter i något fall skulle kunna föreligga, under vilka ett dylikt kategoriskt förbud kunde inverka menligt, vilja vi ej yrka på så långt gående lagbestämmelser. Den senaste tidens erfarenheter ha dock belyst risken av aktiebelåning, varför vi anse sparbankernas fonder ej tillräckligt tryggade mot förluster, om dylik utlåning enligt Kungl. Maj:ts förslag kunde ske till belopp motsvarande samtliga fonder. En bestämmelse, att lån mot enbart säkerhet av aktier eller lottbrev ej får av sparbank beviljas till högre belopp än hälften av dess fonder, får anses innebära det största möjliga medgivandet i detta avseende.

I 29 § av Kungl. Maj:ts förslag synes en viss underskattning av inteckningar i fast egendom i fråga om likviditetsvärdet komma till synes. Den kassareserv, som enligt denna paragraf sparbankerna skola vara skyldiga redovisa till belopp, motsvarande minst en tiondedel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut, får endast till högst 100,000 kronor utgöras av inteckningar under halva taxeringsvärdet. Resten skall bestå, förutom av inneliggande kassa, av skattkamarväxlar och statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stads- hypotekskassas och andra fullgoda obligationer, för vilkas fulla gäldande kommun eller dylik samfällighet är ansvarig. Det kan starkt ifrågasättas, huruvida ej inteckningar under halva taxeringsvärdet i lika hög grad som dessa obligationer fylla behovet av att »med lätthet kunna förvandlas i penningar», såsom syftet med denna kassareserv anges. Man kan nämligen förutsätta, att den nämnda kassareserven i stort sett endast kommer att anlitas, då genom en kris av något slag en mera allmän rusning efter penningar uppstår. En sådan kris följes emellertid just på grund av rådande penningknapphet av höga räntor, vilka komma marknads- och saluvärdet hos obligationerna att sjunka mer eller mindre. Vid en hastig realisation av obligationer kunde under sådana omständigheter förluster knappast undvikas. Å andra sidan torde man kunna påstå, att inteckningar av det nämnda slaget skulle tack vare sin i allmänhet högre räntesats förbli mera oberörda av en allmän räntestegring. Då värdet ur likviditetssynpunkt av det ena eller det andra slaget av penningplaceringar sålunda torde vara omtvistat, bör i varje fall full likställighet stadgas i fråga om obligationers och inteckningars rätt att ingå som del i kassareserven, vilken sålunda till hälften bör kunna utgöras av inteckningar. Detta krav kan framställas med så mycket större fog som inteckningarna i allmänhet förränta sig bättre och ge större behållning åt insättarna än säkra obligationer. I detta sammanhang bör framhållas, att knappast tjugo år förflutit, sedan sådana inteckningar i

fastighet kunde tjäna som underlag för de enskilda bankernas sedelutgivning. Under sådana omständigheter synes det egendomligt, att inteckningar av detta slag nu ej anses goda nog att bilda hälften av sparbankernas kassareserv.

I föregående års proposition om ny sparbankslag föreslogs bl. a. inrättandet av en ny form för tillsynen över sparbankerna, nämligen en särskild sparbanksinspektör, vars verksamhet skulle omfatta hela landet. Starka tvivelsmål framkommo vid frågans behandling rörande behovet och lämpligheten av en dylik institution och bl. a. ansåg sig bankoutskottet ej övertygat om dess nödvändighet. I årets proposition har emellertid Kungl. Maj:t ånyo ansett sig böra framföra förslag om upprättande av en sådan särskild sparbanksinspektion. Enligt vår mening föreligger lika litet nu som för ett år sedan anledning att bifalla detta Kungl. Maj:ts förslag, särskilt som för denna frågas förnyade upptagande inga nya skäl anförts av Kungl. Maj:t. Farhågorna för att en viss dualism skulle uppstå därmed att tillsynen över sparbankerna utövades dels av Konungens befallningshavandes lokala ombud dels av en central myndighet kvarstå fortfarande orubbade likaså tvivelsmålen rörande den ende sparbanksinspektörens förmåga att uträtta något för hela landets sparbanksverksamhet gagneligt. Det frö till ett omfattande ämbetsverk för sparbankstillsynen, som skulle läggas därmed att centralisationen på detta område i princip stadfästes, är även enligt vår mening ägnat att inge starka betänkligheter mot Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. I den mån en starkare och mera kvalificerad inspektion av sparbankerna kräves än den nuvarande, kunna dessa önskemål helt tillgodoses, då Konungens befallningshavande utser vederbörande allmänna ombud.

Med stöd av vad som sålunda anförts hemställa vi vördsamt,

I) att riksdagen med följande ändringar måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 22 med förslag till lag om sparbanker m. m.

a) 10 § får följande lydelse:

Huvudmännen skola vara minst tjugo och högst femtio. De skola utses på sätt reglementet föreskriver; och skall i reglementet stadgas, att minst en fjärdedel av huvudmännen skall tillsättas av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga, stadsfullmäktige, municipalstämma, municipalfullmäktige, landsting, hushållningssällskap eller Konungens befallningshavande. Stiftare av sparbank må ock i reglementet kunna

förklaras för huvudman, dock ej för längre tid än i andra stycket sägs.

Huvudman — — — avgången.

Årssammanträde — — — sammanträde.

Styrelsen — — — hållits.

Vid — — — styrelsen.

Huvudman — — — sparbank.

Huvudman — — — arvode.

b) 11 § får följande lydelse:

Ledamöterna — — — årssammanträde.

Styrelseledamot — — — uppdraget.

Avgår — — — huvudmännen.

Styrelseledamot må ej vara tjänsteman i sparbanken, där ej sådant är i reglementet uttryckligen medgivet, ej heller ledamot av styrelse för eller tjänsteman i annan sparbank eller direktör för eller tjänsteman i bankbolag. Av styrelsens ledamöter må ej mer än en fjärdedel tillika vara ledamöter av styrelse för bankbolag.

Styrelseledamot — — — fonder.

c) 26 § får följande lydelse:

Sparbanks — — — verksamhetsområde.

Sparbanks — — — skuldebrev.

Lån må, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet, utlämnas allenast mot säkerhet av pant eller borgen. Såsom pant må ej godkännas inteckning i fartyg eller förlagsinteckning; ej heller må lån mot pant av aktier eller lottbrev utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av bankens fonder.

Är — — — sagts.

Lån — — — gång.

d) 29 § får följande lydelse:

Sparbank vare skyldig att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa ett belopp, som tillsammans med sparbankens inneliggande kassa motsvarar minst en tiondedel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Dylik kassareserv skall utgöras av riksgäldskontorets skatt-

kammarväxlar eller sådana obligationer, som i 25 § omförmäles, eller fordran hos riksbanken eller inländskt bankbolag; dock må av kassareserv högst hälften utgöras av in-teckningar av sådan beskaffenhet, som i 25 § sägs.

e) de bestämmelser, som meddelas rörande en av Konungen för hela riket förordnad sparbanksinspektör, utgå

II) att utskottet vidtager de ändringar i lagtexten, som eventuellt föranledas av ett bifall till dessa ändringsyrkanden.

Stockholm den 6 februari 1923.

<i>Olof Olsson,</i> Kullenbergstorp.	<i>P. M. Olsson.</i>	<i>Johan Olofsson.</i>
<i>David Norman.</i>	<i>Carl Johanson,</i> Hörninge.	<i>Sven Persson.</i>
<i>Janne Nilsson,</i> Hörby.	<i>M. L. Petersson,</i> Broaryd.	<i>Nils Johansson,</i> Brånalt.
<i>Sven Jönsson.</i>	<i>Hjalmar Svensson,</i> Grönvik.	
